

17 فروردین؛ سالروز قیام شیخ محمد خیابانی

به روی خرابه های دیروزی، باید عمارت فردا را برپا کرد؛ این یکی از سخنان آزادیخواه بزرگ و مبارز، شیخ محمد خیابانی است

/خبرگزاری آران
خبرگزاری آران/سرویس تبریز

به روی خرابه‌های دیروزی، باید عمارت فردا را برپا کرد؛ این یکی از سخنان آزادیخواه بزرگ و مبارز، شیخ محمد خیابانی است.

به گزارش نصر نیوز، محمد خیابانی، فرزند حاجی عبدالمجید خامنه‌ای در سال 1297 هجری قمری در قصبه خامنه، یکی از قصبه‌های مهم اورنگ از توابع تبریز، چشم به جهان گشود. محمد از همان روزهای کودکی در خامنه محل تولد خود به مکتب خانه سپرده شد، مقدمات و علوم و معارف معمول روز را فرا گرفت، بعد روانه روسیه شد و مدتی در حجره پدر خود به کسب و تجارت پرداخت و رموز کار و اقتصاد آن زمان را آموخت و پس از چندی باز به تبریز برگشت.

وی در تبریز مشغول تحصیل علوم دینی گردید و فقه و اصول را نزد مرحوم حجت الاسلام حاجی میرزا ابوالحسن مجتهد انگلی آموخت و از شاگردان خوش استعداد و سرشناس حوزه درس مجتهد انگلی مطرح گردید و در مدت کمی به خاطر استعداد سرشار، حافظه قوی و کوشش فراوان قریب الاجتهاد شد. آن‌گاه عالم هیات و نجوم و حساب را از مرحوم میرزا عبدالعلی، منجم معروف فرا گرفت و در این علوم هم سرآمد شد و از دیگران گوی سبقت را ربود. زیرا وی می‌توانست مسائل مشکل و پیچیده هیات را به خوبی حل کند و حتی تقویم های رومی هم می‌نوشت و بالاخره در علم کلام و ادبیات و حکمت نیز به دانائی و مهارت زیادی رسید. محمد خیابانی علاوه بر مقام بلند علم و دانش، در زهد، تقوی، و اخلاق و فضائل انسانی هم به مرتبه درخشانی رسیده بود، تا آنجا که در عین حالی که جوان بود، پس از فوت پدرزن خود حاجی سید حسین آقا پیش نماز خامنه، وی حدود چهار سال ظهرها در مسجد جامع و شب‌ها و صبح‌ها در مسجد کریم خان امامت جماعت می‌کرد، و با توجه به اینکه وی عالم زاهد و پرهیزگاری بود، بیش از هزار نفر در نماز جماعت او شرکت می‌کردند.

در سال 1324 رژیم حکومت ایران تغییر کرد و مرحوم خیابانی وارد یک زندگی سیاسی جدید شد و شروع به مقدمات دوره حیات سیاسی خود نمود. در روزهایی که قوای ارتجاع و لشکر محمد علی میرزا دورتادور شهر تبریز را محاصره کرده و آب و آذوقه را به روی اهالی شهر بسته بودند، مرحوم خیابانی تفنگ به دوش گذاشت و در سنگرها همراه مجاهدین به دفاع از مشروطیت و آزادی پرداخت. هرگاه هم در مجاهدین سستی احساس می‌شد، خیابانی با نطق های شیرین و سخنرانی‌های مهیج در آنان روح امید می‌دمید و آنان را گرم و مقاوم می‌کرد.

این روحانی مجاهد در عین حالی که تفنگ بدوش گرفته بود و در سنگرها به دفاع می‌پرداخت، در انجمن ایالتی نیز عضویت فعال داشت تا اینکه سلطنت محمدعلی میرزا پایان یافت و انقلاب داخلی تا اندازه‌ای سیری شد، اعلامیه انتخابات مجلس دوم از سوی دولت جدید منتشر گردید و در آذربایجان هم انتخابات شروع شد.

شیخ محمد خیابانی بخاطر علم و دانش و روحیه قوی و بینش وسیعی که داشت، در میان مردم محبوبیت زیادی پیدا کرده بود، بدین جهت در دوره دوم قانونگذاری به سال 1327 هجری قمری با اکثریت آراء از سوی مردم آذربایجان به نمایندگی مجلس برگزیده شد و روانه تهران گردید.

در سال 1329 روسیه به ایران اولتیماتوم داد، ولی خیابانی و طرفداران آزادی خواه او در مقابل آن اعتراض کردند. وی در مجلس یک ساعت درباره ضررهای پذیرفتن اولتیماتوم روس سخنرانی کرد، اما دولت اولتیماتوم را پذیرفت و حتی مجلس را هم با زور سرنیزه بست، ولی شیخ محمد در خیابان سبزه میدان تهران بالای سکوئی رفت و علیه رفتار حکومت و اولتیماتوم دشمن در میان مردم یک سخنرانی آتشین ایراد کرد، حکومت او را به کاشان و قم تبعید کرد، ولی خیابانی خود روانه مشهد گردید.

مشهد هم تحت سیطره روس بود، بدین جهت خیابانی مصلحت در این دید که سرگرم کار و تجارت شود، در ضمن روی مسائل اجتماعی و سیاسی مطالعه کند و یاران خود را برای اقدامهای بعدی آماده نماید. پس از انقلاب فوریه و سقوط دولت استبدادی روس، از آزادیخواهان آذربایجان دست بکار شدند، خیابانی حزب آزادی خود را پس از پنج سال تعطیلی تشکیل داد و روزنامه تجدد ارگان حزب خود را منتشر ساخت. در اواخر شعبان 1337 هجری قمری ترکان عثمانی به بهانه تنبیه آشوری‌ها و آزاد ساختن ارومیه و سلماس وارد آذربایجان شدند، قسمت های غرب و شمال آنجا را تصرف کردند و با یک ارتش دو هزار نفری وارد تبریز شدند، و در حالیکه ده هزار ایرانی در اثر گرسنگی و تنگدستی جان خود را از دست داده بودند، مهاجمین هم به غارت اموال و غله انبارهای مردم آذربایجان پرداختند، اما خیابانی و یاران او که از قبل توانسته بودند یک نیروی مسلح و منظم حدود پانصد نفری تشکیل بدهند، تا حدود زیادی تجاوز مهاجمین را مهار کردند و جان و مال مردم را حفظ نمودند.

در این گیرودار دردناک خیابانی و تعدادی از یاران او به دست ماموران عثمانی دستگیر و زندانی می‌شوند و کشور همچنان میدان تاخت و تاز دشمن مهاجم می‌ماند.

در دوره چهارم مجلس، خیابانی و یاران حزب آزادیخواه او شش کرسی مجلس را احراز می‌کنند، در برابر قرارداد استعماری و وثوق الدوله با انگلیس ها مخالفت می‌کنند و در روزنامه تجدد آن را غیرقانونی اعلام می‌نمایند، از نفوذ کمونیسم در ایران جلوگیری می‌کنند، با میرزا کوچکعلی معروف به سردار جنگل مبارزه گیلان و تبریز را علیه استبداد اتحادی می‌بخشند، که نخست وزیر وقت مشیرالدوله پیرنیا برای دستگیری خیابانی نیرو به تبریز می‌فرستد، و سرانجام این روحانی مجاهد و آزادیخواه پس از یک عمر چهل و یک ساله سراسر آوارگی و فداکاری در راه استقلال کشور و مبارزه با استعمار، طی یک درگیری با ماموران حکومت وی و همراهانش، 29 ذی حجه در سال 1338 هجری قمری شهید می‌گردد. /خ

انتهای پیام